

ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΓΑΣΤΟΥΝΗΣ

Η ΦΩΝΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ

Σχολική μαθητική εφημερίδα Γυμνασίου Γαστούνης

Η σχολική εφημερίδα είναι μία δημιουργική και συγχρόνως ευχάριστη δραστηριότητα που δίνει την ευκαιρία στους μικρούς έφηβους μαθητές και μαθήτριες να εκφραστούν με το δικό τους τρόπο, να συνεργαστούν, να προβληματιστούν και να αναζητήσουν θέματα που τους αφορούν και τους ενδιαφέρουν. Επίσης, τους δίνει την ευκαιρία να καλλιεργήσουν τη γλωσσική έκφραση και τη δεξιότητα στο γραπτό λόγο αναπτύσσοντας δημιουργική φαντασία και να αυτενεργήσουν.

Με αυτές τις σκέψεις ξεκινήσαμε τη δημιουργία της σχολικής μας εφημερίδας το σχολικό έτος 2024-25 και ελπίζουμε να υλοποιήσουμε τους στόχους που θέσαμε όπως να μάθουν οι μαθητές να εκφράζουν ελεύθερα με το δικό τους τρόπο τους προβληματισμούς τους και τις ανησυχίες τους.

Να καλλιεργήσουν τη γλωσσική έκφραση και τη δεξιότητα στο γραπτό λόγο αναπτύσσοντας δημιουργική φαντασία. Να αναδειχθούν δυνατότητες των μαθητών και τα ενδιαφέροντα των μαθητών/τριών μέσα από την ομάδα της μαθητικής εφημερίδας και να αποκτήσουν ένα επίπεδο αυτοεκτίμησης. Να αναπτυχθεί συνεργασία μεταξύ των μαθητών, αλλά και μεταξύ μαθητών εκπαιδευτικών. Να εξοικειωθούν με την ανίχνευση βιβλιογραφίας και την καταγραφή της, να αντιληφθούν τον ορισμό των πνευματικών δικαιωμάτων. Να αποκτήσουν κίνητρα για δημιουργική εργασία.

Να αναπτύξουν ψηφιακές δεξιότητες αποκτώντας πολύτιμα εφόδια για την ενήλικη ζωή τους. Να προσδιορίσουν τη σχέση των παιδιών με τα ΜΜΕ, την κοινωνία και να καλλιεργήσουν την κριτική τους ικανότητα. Να επικοινωνήσουν οι μαθητές με ανθρώπους εντός και εκτός της σχολικής κοινότητας πραγματοποιώντας ένα «άνοιγμα» του σχολείου στην κοινωνία.

ΤΕΥΧΟΣ 3 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2025

Περιεχόμενα	Σελ.
Επίκαιρα θέματα Η εορτή των Τριών Ιεραρχών	2 - 3
Λίγα λόγια για το μήνα Παροιμίες Λαογραφία	4 - 6
Μνήμες από τις "Χαμένες Πατρίδες" Πρωτοχρονιά στη Σμύρνη πριν το 1922 Ήτανε παραμονή των Φωτών	7 - 9
Διαβάζοντας τα άστρα... Ένα παιδί μετράει τ' άστρα (Μενέλαος Λουντέμης)	10
Τοπική Ιστορία Ένας δρόμος... μια προσωπικότητα Οδός Σπηλιόπουλου Οδός Χριστοφόρου Άγγελου	11 - 12
Το ποίημα του μήνα Το κοριτσάκι με τα σπίρτα (Κική Δημουλά) Ιανουάριος (Τάσος Λειβαδίτης)	13

ΕΠΙΚΑΙΡΑ ΘΕΜΑΤΑ

Η καθιέρωση της εκκλησιαστικής εορτής των Τριών Ιεραρχών

Με τον χαρακτηρισμό «Τρεις Ιεράρχες» έχει επικρατήσει να ονομάζονται τρεις σημαντικοί επίσκοποι του 4ου αιώνα μ.Χ., ο Βασίλειος ο Μέγας, ο Γρηγόριος ο Θεολόγος και ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος. Καθένας έχει τη δική εορτή, την ημέρα της κοίμησής του, ωστόσο κάθε χρόνο, στις 30 Ιανουαρίου, η Εκκλησία τιμά και εορτάζει από κοινού αυτούς τους τρεις μεγάλους Πατέρες και Οικουμενικούς Διδασκάλους. Τους γιορτάζουμε μαζί, διότι έχουν πολλά κοινά γνωρίσματα: Έζησαν την ίδια εποχή. Είχαν εξαιρετική μόρφωση. Αγάπησαν τα γράμματα και τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό. Ήταν ευσεβείς Ιεράρχες, επιφανείς θεολόγοι, με κοινωνική προσφορά και φιλανθρωπικό έργο. Ακολούθησαν ασκητικό βίο. Έζησαν απλή ζωή χωρίς πολυτέλειες, αλλά γεμάτη αγώνες. Έγιναν ένθερμοι κήρυκες της κοινωνικής ισότητας των ανθρώπων, της επικράτησης της ειρήνης και της δικαιοσύνης στον κόσμο, της συμμετοχής στη φιλανθρωπία, της μέριμνας για τους νοσούντες, της αποφυγής της αδικίας, της πλεονεξίας και της εκμετάλλευσης, της υπεράσπισης των κοινωνικά αδυνάτων και των αδικουμένων, της καλής χρήσης του πλούτου. Αφιέρωσαν τη ζωή τους στους φτωχούς και τους δυστυχισμένους συνανθρώπους τους και προσπάθησαν να τους ανακουφίσουν. Υπήρξαν μεγάλοι διδάσκαλοι και σπουδαίοι ρήτορες. Οι άνθρωποι τους αγάπησαν για τη σοφία, την καλοσύνη και την προσφορά τους. Τα συγγράμματά τους έδωσαν αίγλη στη χριστιανική παιδεία. Η θεολογική προσφορά τους είναι τεράστια και το έργο τους επηρέασε καταλυτικά την πορεία της Εκκλησίας. Αγωνίστηκαν σθεναρά και με επιτυχία κατά

της αίρεσης του αρειανισμού. Συνέβαλαν καθοριστικά στην αποσαφήνιση και τη διατύπωση του τριαδικού δόγματος. Αναδείχθηκαν Πατέρες της Εκκλησίας και άγιοι. Η γνώση και η δράση τους, τούς έδωσε τον τίτλο των «μεγίστων φωστήρων», όπως ψάλλουμε και στο απολυτίκιό τους. Η εορτή τους τιμά όχι μόνο την προσωπικότητά τους, αλλά και το κοινό τους έργο στη διαφύλαξη της ορθόδοξης πίστης.

Η εορτή των Τριών Ιεραρχών εισήχθη στην Εκκλησία στα μέσα του 11ου αιώνα από τον Μητροπολίτη Ευχαΐτων Ιωάννη Μαυρόποδα. Η εορτή κατά πάσα πιθανότητα τελέστηκε για πρώτη φορά στα Ευχαΐτα της Παφλαγονίας, στη Μικρά Ασία.

Σκοπός του Ιωάννη Μαυρόποδα ήταν να παρουσιάσει τις τρεις εξέχουσες αυτές προσωπικότητες, ως τους κατ' εξοχήν υπέρμαχους του τριαδικού δόγματος, και να δώσει τέλος στον φατριασμό, που εμφανίστηκε στους κόλπους της ορθόδοξης Εκκλησίας για το ποιος από τους τρεις είναι ο σπουδαιότερος. Την εποχή εκείνη μεγάλος αριθμός κληρικών και λαϊκών διαφωνούσαν επί του ζητήματος αυτού. Άλλοι θεωρούσαν ανώτερο τον Μέγα Βασίλειο, χαρακτηρίζοντάς τον μεγαλοφυΐα και υπέροχη φυσιογνωμία. Άλλοι τοποθετούσαν ψηλά τον ιερό Χρυσόστομο και άλλοι τον Γρηγόριο τον Θεολόγο. Η διαμάχη είχε ως αποτέλεσμα να διαιρεθούν οι χριστιανοί σε φατρίες, τους «Ιωαννίτες», τους «Βασιλείτες» και τους «Γρηγορίτες».

Στην έριδα έθεσε τέλος ο Μητροπολίτης Ευχαΐτων, ο οποίος ανέλαβε τη συμφιλίωση των αντιμαχόμενων μερίδων, συνέστησε την εορτή της 30ης Ιανουαρίου και συνέγραψε κοινή Ακολουθία για τους τρεις μεγάλους Πατέρες.

ΕΠΙΚΑΙΡΑ ΘΕΜΑΤΑ

Η καθιέρωση της εορτής των Τριών Ιεραρχών ως εορτή της Παιδείας και των Γραμμάτων

Η εορτή εκτός από εκκλησιαστικό χαρακτήρα έχει και εκπαιδευτικό, καθώς οι Τρεις Ιεράρχες εορτάζονται ως προστάτες της Παιδείας και των Γραμμάτων.

Πριν την ίδρυση του Ελληνικού κράτους

Κατά τον 19ο αιώνα και πριν την ίδρυση του Ελληνικού κράτους υπάρχουν ορισμένες αναφορές που φανερώνουν τη σύνδεση της εορτής των Τριών Ιεραρχών με τα σχολεία.

Η παλαιότερη αναφορά προέρχεται από το έτος 1805. Γίνεται λόγος για την τέλεση μνημοσύνου από τον πατριάρχη Καλλίνικο για τους χορηγούς των σχολείων στη συνοικία του Σταυροδρομίου της Κωνσταντινουπόλεως κατά την ημέρα της εορτής των Τριών Ιεραρχών.

Υπάρχει άλλη μία αναφορά, σύμφωνα με την οποία στην Ευαγγελική Σχολή Σμύρνης από το 1812-1813 εορταζόταν, κατά την 30η Ιανουαρίου, η μνήμη των ευεργετών και συνδρομητών της Σχολής.

Στην Ιόνιο Ακαδημία τιμούσαν τους Τρεις Ιεράρχες ως προστάτες ήδη από τη σύσταση της Ακαδημίας, το 1824-1826.

Επίσης, στην οθωμανοκρατούμενη Μυτιλήνη είναι γνωστή η ύπαρξη πανηγυρικών λόγων, τουλάχιστον από το 1859.

Μετά την ίδρυση του Ελληνικού κράτους

Ο εκπαιδευτικός χαρακτήρας της εορτής των Τριών Ιεραρχών καθιερώθηκε στις 9 Αυγούστου του 1841 από το ακαδημαϊκό συμβούλιο του Οθωνείου Πανεπιστημίου, πρόκειται για το σημερινό Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Μετά τον θάνατο του καθηγητή Δημητρίου Μαυροκορδάτου, ο πατέρας του δώρισε στο Πανεπιστήμιο την οικία του εκλιπόντος. Το ακαδημαϊκό συμβούλιο του Πανεπιστημίου θέλησε να τον τιμήσει. Τελικά, προκρίθηκε η

καθιέρωση μνημοσύνου υπέρ των ευεργετών του Πανεπιστημίου κατά την εκκλησιαστική εορτή των Τριών Ιεραρχών. Ο πρώτος εορτασμός – μνημόσυνο πραγματοποιήθηκε στις 30 Ιανουαρίου 1842.

Τα επόμενα χρόνια, ο εορτασμός επεκτάθηκε σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Το Πανεπιστήμιο καθιέρωσε για όλη την ελεύθερη Ελλάδα την εορτή των Τριών Ιεραρχών ως ημέρα αφιερωμένη στην Παιδεία και στα Γράμματα.

Από τότε και ως σήμερα, οι Τρεις Ιεράρχες θεωρούνται προστάτες των δασκάλων, των μαθητών, των φοιτητών, και γενικά όσων σπουδάζουν. Θεωρούνται προστάτες της Παιδείας και των Γραμμάτων και η μέρα της κοινής μνήμης τους (30 Ιανουαρίου) είναι σχολική γιορτή.

Ωστόσο, η πραγματική θεσμοθέτηση της εορτής πραγματοποιήθηκε πολύ αργότερα, το 1911, όταν το Πανεπιστήμιο αναμορφώθηκε και μεταξύ άλλων προσδιόρισε και τις εορτές του.

Το πλούσιο και πολύπλευρο έργο των Τριών Ιεραρχών μπορεί να γίνει οδοδείκτης για την πορεία του ανθρώπου.

Η εορτή τους μπορεί να αποτελεί μία ημέρα πνευματικού προβληματισμού, ηθικής μαθητείας και κοινωνικής προσφοράς.

Η εορτή τους μπορεί να αποτελεί μία εστία πνευματικής ακτινοβολίας για την παιδεία μας, προς όφελος όλων των Ελλήνων που αγαπούν, σέβονται και τιμούν τους τρεις μεγάλους αγίους, τους τρεις μεγάλους Πατέρες και Οικουμενικούς Διδασκάλους της Εκκλησίας.

ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΜΗΝΑ

Ιανουάριος

Ιανουάριος, ή Γενάρης είναι ο πρώτος μήνας του έτους κατά το Γρηγοριανό Ημερολόγιο. Ο Ιανουάριος πήρε το όνομά του από τον Ιανό, που ήταν ο θεός κάθε αρχής στη ρωμαϊκή μυθολογία. Ο Ιανός ήταν θεός δίμορφος, ο οποίος παριστάνεται πότε με κλειδιά ή με τριακόσιες ψήφους στο δεξί του χέρι και εξήντα πέντε στο αριστερό, όσες δηλαδή οι μέρες του χρόνου.

Στα πρώτα χρόνια της Ρωμαϊκής ιστορίας, πρώτος μήνας του έτους ήταν ο Μάρτιος, επομένως η Πρωτοχρονιά ήταν η πρώτη Μαρτίου. Ο Ιανουάριος έγινε ο πρώτος μήνας, όταν ο μυθικός βασιλιάς των Ρωμαίων Νούμας Πομπήλιος οργάνωσε το ημερολόγιο με βάση τον ήλιο.

Άλλες ονομασίες του Γενάρη

Γενάρης και Γεννολοητής, επειδή γεννοβολούν τα κοπάδια.

Γατόμηνας, επειδή σ' αυτόν ζευγαρώνουν οι γάτες.

Κρυαρίτης, λόγω του τσουχτερού κρύου (Μάνη).

Καλαντάρης ή Κελεντέρης ή Καλαντάρς (Πόντος-Καππαδοκία) για τα Κάλαντα (Καλένδες) της Πρωτοχρονιάς.

Μεσοχειμώνας, επειδή είναι ο μεσαίος μήνας του χειμώνα.

Τρανός ή Πρωτάρης ή Μεγάλος μήνας ή Μεγαλομηνάς, γιατί είναι ο πρώτος μήνας του έτους με 31 μέρες.

Κάλαντα (1872), Νικηφόρος Λύτρας(1832-1904)

ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΜΗΝΑ

Παροιμίες για τον Ιανουάριο

Σ' όσους μήνες έχουν «ρο», μπάνιο με ζεστό νερό.

Χιόνισ' έβρεξ' ο Γενάρης, ολ' οι μύλοι μας θ' αλέθουν.

Του Γεναριού το φεγγάρι είναι σαν του Αλωνάρη.

Ο Γενάρης δε γεννά μήτε αυγά μήτε πουλιά, μόνο κρύο και νερά.

Του Γενάρη το φεγγάρι την ημέρα σιγοντάρει.

Του Γενάρη το φεγγάρι παρά ώρα μέρα μοιάζει, (Είναι ο μήνας με το λαμπρότερο φεγγάρι) .

Του Γενάρη το φεγγάρι παρά λίγο μέρα μοιάζει.

Του Γενάρη το φεγγάρι ήλιος της ημέρας μοιάζει.

Του Γενάρη το σκοτάδι παρά λίγο ξεκουμπίζει.

Του Γενάρη το φεγγάρι λάμπει σαν μαργαριτάρι

Του Γενάρη το φεγγάρι, παρά ώρα, μέρα μοιάζει.

Γενάρη μήνα κλάδευε, φεγγάρι μη γυρεύεις.

Γενάρη μήνα κλάδευε, φεγγάρι μην εξετάζεις. (Η και ήλιο μην εξετάζεις.)

Οποιος θε να βαμπακώσει, το Γενάρη θε ν' οργώσει.

Ως τα' Αϊ-Γιαννιού, τρυγόνα, είναι η φούρια του χειμώνα.

Κότα, πίτα το Γενάρη και κολιό (ή παπί) τον Αλωνάρη.

Κότα πίτα το Γενάρη, κόκορα τον Αλωνάρη.

Πάπια, χήνα το Γενάρη, πετεινό τον Αλωνάρη.

Χιόνι πέφτει το Γενάρη, χαρές Θάν' τον Αλωνάρη.

Με τα Φώτα του ο Γενάρης, όλης της χρονιάς μπροστάρης.

Ο Γενάρης κι αν γεννάται, του καλοκαιριού θυμάται.

Ο Γενάρης κι ο Φλεβάρης είναι ο ξεπροβιδάρης.

Ο Γενάρης τα γεννά, ο Φλεβάρης τα ψοφά κι ο παντέρμος ο Μαρτάκης, τ' αποσώνει στον ταμπάκη.

Ο καλός ο νοικοκύρης, το Γενάρη χαίρεται.

Όποιος σπέρνει το Γενάρη, τρώει την ανεμοζάλη.

Αρχιμηνιά, καλή χρονιά, με σύγκρυα και παγωνιά.

Γενάρης χωρίς χιόνι, κακό μαντάτο.

Τ' Αλωναριού τα μεσημέρια , και του Γεναριού οι νύχτες.

Οι γεναριότικες νύχτες, για να περάσουν θέλουν συντροφιά και κουβέντα.

Έκαμε κι ο Γενάρης ήλιο.

Γενάρη, μήνα του Χριστού κι αρχιμηνιά του κόσμου.

Αρχιμηνιά κι αρχιχρονιά με σύγκρυα και παγωνιά.

Κάλλιο κρύο το Γενάρη παρά ήλιος που δε ζεσταίνει.

Τις δεκαεφτά του Γεναριού είναι κυρά τ' Άγι' Αντωνιού.

Το Γενάρη κι αν δε βρέξει, δε ξινίζουν τα τυριά.

Το Γενάρη οι χοχλιοί και το Μάρτη οι κριγοί.

Το Δεκέμβρη και Γενάρη φύτευε καταβολάδες.

Χαρά στα Γέννα τα στεγνά,
τα Φώτα χιονισμένα
και τη Λαμπρή βρεχούμενα
τ' αμπάρια γεμισμένα.

ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΜΗΝΑ

Ιανουάριος - Λαογραφία

Ο Ιανουάριος είναι γνωστός και ως καλαντάρης, από τα κάλαντα της Πρωτοχρονιάς και τα δώρα των Καλενδών του Ιανουαρίου, αυτά ήταν πράγματι δώρο κι όχι μισθός. Όπως αναφέρει ο Σπύρος Τραϊανός, τα δώρα αυτά στη Βυζαντινή εποχή είχαν την εξής προέλευση: Με την αρχή του χρόνου άρχιζε η θητεία των υπάτων. Αυτοί σε σχετική πομπή σκορπούσαν νομίσματα στους δρόμους, που αρχικά ήσαν χρυσά, αλλά στα χρόνια του Ιουστινιανού ήσαν αργυρά. Μικρά νομίσματα μάζευαν όμως και τα παιδιά, που περιέρχονταν τα σπίτια συγγενών και φίλων, για να ευχηθούν. Έτσι, γεννήθηκαν τα «Κάλαντα», που φθάνουν μέχρι τις μέρες μας.

Την 1η ημέρα του Ιανουαρίου γίνεται το ποδαρικό της Πρωτοχρονιάς. Σύμφωνα με την παράδοσή μας, εκείνη την ημέρα, προσέχουμε να συναντήσουμε ή να δεχτούμε στο σπίτι μας πρώτο-πρώτο το πρόσωπο που θα μας φέρει καλοτυχία. Σε μερικούς τόπους, το ποδαρικό το κάνει ο ίδιος ο νοικοκύρης ή ο πρωτότοκος γιος ή ένα τυχερό παιδί, για να εξασφαλιστεί η καλοχρονιά. Η είσοδος του στο σπίτι μάλιστα συνοδεύεται με κάποιες πράξεις ή ευχές όπως το σπάσιμο του ροδιού και η ευχή και του χρόνου με υγεία.

Οικογένεια στο τζάκι,
Νικόλαος Ξυδιάς(1828-1909),
Συλλογή Ιδρύματος Ε. Κουτλίδη

ΜΝΗΜΕΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΧΑΜΕΝΕΣ ΠΑΤΡΙΔΕΣ

Πρωτοχρονιά στη Σμύρνη πριν το 1922

Ας ζήσουμε για λίγο στη Σμύρνη την άγια μέρα της Πρωτοχρονιάς...

«Μα ανήμερα την Πρωτοχρονιά τα πάντα ήταν εντάξει. Τα σπίτια «πετούσαν» απο πάστρα και μοσκοβολούσαν κανέλλα και καριοφύλλι, περιμένοντας τον καινούργιο χρόνο. Ούλα τα πατροπαράδοτα αντέτια, ήπρεπε να γίνουν οπως τα βρήκανε απο τσι γονιοί τους. Πρωί – πρωί ξεκινούσε ολη η οικογένεια, με τα κατάκαλά τους, να πάνε στην εκκλησία. Ο νοικοκύρης κρατούσε στην τζέπη του το ρόδι, που θα σπούσε στην πόρτα του σπιτιού σαν θα γυρνούσαν. Για το καλό του χρόνου και για πολλά μπερικέτια, όπως λέγανε. Μετά απ' αυτό ήπρεπε να μπει με το δεξί στο σπιτικό και να ευχηθεί σ' όλη τη φαμίλια του «καλή χρονιά», φιλώντας έναν – έναν σταυρωτά. Σαν τέλειωναν οι ευχές, όλη η φαμίλια καθότανε με τάξη γύρω στο αηβασιλιάτικο τραπέζι. Η μητέρα έφερνε αμέσως το θυμιατό, και θύμιαζε με μοσκολίβανο, πρώτα την πίττα και μετά έναν – έναν κάνοντας το σημείο του σταυρού. Ο πατέρας ήκοβε την βασιλιόπιττα με την ίδια κάθε χρόνο σειρά: Το πρώτο κομμάτι του Χριστού, της Παρθένου και μετά κατά ηλικία, αρχίζοντας από τους παπουλήδες. Το νόμισμα ήτανε πάντα μεταλλίκι χρυσό και σ' εκείνον που θάπεφτε θάφερνε μεγάλο γούρι. Πολλές φορές τύχαινε, την ώρα που κόβανε την πίττα, να έρθουν τα παιδιά του μαχαλά να τα πούνε. Το σήμαντρο χτυπούσε με τέχνη και το ντουμπλεέκι κρατούσε το ίσιο. Οι παιδικές φωνές συμπλήρωναν τη χαρούμενη ατμόσφαιρα του σπιτιού και τα λόγια τους έφερναν στον καθένα ένα καλό μήνυμα:

Αρχή μηνιά κι αρχή χρονιά ψιλή μου δεντρολιβανιά

κι αρχή καλός μας χρόνος εκκλησιά με τ' άγιο θρόνο

τραγουδούσαν τα παιδόπουλα, μα τόνιζαν ιδιαίτερα τις ευχές για τον νοικοκύρη του σπιτιού: χρόνια πολλά να ζήσει, ποντάροντας σ' ένα καλύτερο μπαξίσι. Δεν πρόφταινε καλά – καλά να τελειώσει το κόψιμο της πίττας και το μοίρασμα των μπουναμάδων κι αρχίζανε να καταφτάνουν τα πρώτα βίζιτα. Παλιό αντένι κι αυτό. Ανήμερα την Πρωτοχρονιά, συγγενείς και φίλοι, μόνο άντρες ανταλάανε βίζιτα για να ευχηθούν «τα έτη πολλά». Ακόμη και άγνωστοι μπαίινανε από μέσα, για να πούνε τις ευχές τους. Οι πόρτες του σμυρναϊκού σπιτιού, ούλη μέρα της Πρωτοχρονιάς έμεναν ανοιχτές, για όλο τον κόσμο. Μόνοι οι γιατροί, σαν γιατροί πηγαίνανε τη χρονιάρια μέρα στα σπίτια. Και ανάγκη να ήτανε, αποφεύγανε να τους καλέσουνε. Όλοι οι επισκέπτες ήπρεπε να σερβιριστούν απο το μεγάλο τραπέζι της σάλας, που ήταν ανοιγμένο πέρα για πέρα. Στρωμένο με το άσπρο λινό τραπεζομάντηλο, από τα προυκιά της νοικοκυράς, με κεντημένα στη μέση τα ψημιά της. Όλα τα καλά του Θεού βρισκόντουσαν, για το καλό της χρονιάς, απάνω σε εκείνο το τραπέζι. Βαλμένα με τάξη στα καλά σερβίτσια, που φύλαγαν για τις χρονιάρες μέρες.

Μεσ' τη μέση η μεγάλη φρουτιέρα με το «Χριστό». Έτσι λέγανε τη μέρα εκείνη τα λογιών – λογιών ξερά φρούτα. Σωστό φρουτατζίδικο ήτανε ο λεγόμενος «Χριστός». Τίποτα δεν έλειπε. Και τι δεν είχε σε κείνη την πελώρια κρυστάλλινη φρουτιέρα. Ό,τι ήθελες και τραβούσε η όρεξή σου. Δαμάσκηνα, φουντούκια, τζίτζιφα, κουκουνάρια, σουλτανιές σταφίδες, μύγδαλα, καρύδια, ως και κουντουρούδια. Μα ποτέ δεν ήλιπε το μάνα τ' ουρανού. Ούλα αυτά στολισμένα με πρασινάδες και ου, δείχνανε πραγματικά την ευλογία του Χριστού. Ασε πια εκείνα που είχανε φτιάξει τα άξια χέρια της νοικοκυράς. Μια στοίβα σεκέρ λουκούμια/ πασπαλισμένα με άχνη μοιάζανε με χιονισμένο βουνό. Δίπλα τα φοινίκια ποτισμένα στο μέλι. Βασιλοπιπτάκια λογιών λογιών. Αστρουλάκια καρδίτσες, αετουδάκια, όλα με το καρεφυλάκι στη μέση που μοσκομυρίζανε και θρούσανε μολις τάβαζες στο στόμα. Μα στην πρώτη γραμμή, απ' όλα τα κατασκευάσματα ερχούντανε η Βασιλιόπιττα. Κάθε Σμυρνιαί νοικοκυρά, ήβαζε ούλα τση τα δυνατά να στολίσει καλύτερα απο τσ' άλλης την πίττα του σπιτικού της. Στη μέση ήπρεπε να μπει απαραίτητα ο δικέφαλος αετός και γύρω – γύρω μικρότερα αετουδάκια και λογιών – λογιών πλουμιά. Άστρα, πουλουδάκια και ό,τι άλλο κατέβαζε το γούστο της για να γίνει πιο όμορφη.

ΜΝΗΜΕΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΧΑΜΕΝΕΣ ΠΑΤΡΙΔΕΣ

Πρωτοχρονιά στη Σμύρνη πριν το 1922

Αυτά ήτανε αντέπια που τα κρατούσανε, ανάλογα, όλα τα σπιτικά της Σμύρνης, πλούσια και φτωχά. Οι νοικοκυρές δεχόντουσαν τα βίζιτα στολισμένες με ούλα τα καλά τους για να τιμήσουν τους άντρες τους και να φανεί η αγάπη που τους έχουν. Μεγάλη τιμή για τη νοικοκυρά ήταν τα βίζιτα να πάρουν απ' ούλα τα καλούδια που είχε φτιάξει και να τα παινέψουν. Το σμυρναίικο σπίτι ήταν φιλόξενο και οι Σμυρνιές τόχανε καμάρι να ρετσιβάρουν τους μουσαφिरαίους. Τα φαγιά τους ήτανε μιλημένα. Ο χριστουγεννιάτικος διάνος ήθελε ολόκληρη επιστήμη για να γίνει όπως πρέπει. Παραγεμισμένος με καβουρντισμένο κυγμά με ψιλό – ψιλό κρεμμυδάκι, και ξεροψημένα κάστανα στη χόβολη του μαγκαλιού. Μπόλικο μαύρο πιπέρι και κουκουναράκια. Ροδοκοκκινισμένος και γαρνιρισμένος με ολόκληρες πατετούλες, άνοιγε σ' όλους την όρεξη. Όλα τα φαγιά που ψήνανε οι Σμυρνιές νοικοκυράδες ήτανε σωστός πειρασμός. Οποιος έτυχε να φάει το στιφάδο τους, ποτέ δεν το ξεχνά. Με μπόλικά ολόκληρα κρεμμυδάκια και όλων των λογιών τα μπαχαρικά μέσα. Το κρέας, όμως, ήπρεπε νάναι γουρουνίσιο ή αγριογούρουνο, άμα ήτανε η εποχή του. Αμ οι γιαπρακιένιες ντολμάδες με κιμά ή γιαλαντσί, τι σου λενε! Ή το ατζέμ πιλάφι πούμενε κουκί – κουκί, ακόμη και την άλλη μέρα. Άσε πια τα σουτζουκάκια! με το σκορδάκι και το μπόλικο κίμινο, που μύριζαν δυο μαχαλάδες πέρα. Στα γλυκίσματα και τα ρετσέλια πια, δεν τις έφτανε κανείς. Σαν έτρωγες απ' αυτά, ήταν να γλύφεις και τα δάχτυλά σου, που λέει ο λόγος...

Οι γυναίκες στη Σμύρνη, δεχόντουσαν μόνο ανήμερα της Πρωτοχρονιάς και κάνανε τα βίζιτά τους (τις επισκέψεις τους) την άλλη μέρα ή την παραπάνω. Σκέτο «γυναικείο» όταν το λέγανε. Στα βίζιτα αυτά πια, γινούτανε και το «μωστράρισμα» των μποναμάδων. Ό,τι ήθελε να τους δωρήσουν την Πρωτοχρονιά, ήπρεπε να το φορέσουν στο βίζιτο εκείνο. Προ πάντων οι παντρεμένες και αρραβωνιασμένες. Ό,τι χρυσαφικό παίρνανε απο τσι άντρες τους και αρραβωνιαστικούς, για καμάρι το βάζανε κι ας είχαν άλλα τόσα. Κι ήβλεπες μάτια μου χρυσαφικά σαν να βρισκόσουνε στα κουγιουμτζίδικα του καπαλί τσαρσιού. Κορδόνια, μακριά και κοντά και Κωσταντινάτα. Μαλαματένια βραχιόλια, λογιών – λογιών. Στριφτά, μάπες ή βέργες. Σκουλαρίκια καφασωτά που λαμποκοπούσανε. Δαχτυλίδια μονόπετρα με διαμάντια σα ρεβύθι. Στα καρέ τους φιγουράρανε ρέστες – ρέστες τα μαργαριτάρια. Πολλές φορές ανακατωμένες με αληθινά κοράλια. Καταστόλιστες ξεκινούσαν για τα βίζιτα οι Σμυρνιές της καλής τάξης όπως τις λέγανε, με τα πιο καλά τους λούσα και στολίδια. Μπουάδες, μανσόν και παπούτσι λουστρίνι καϊκάκι να τρίζει. Απαραίτητο όμως ήταν το καπέλο με φτερό. Κορδωμένες στα αστραφτερά «λαντώ», κάνανε πιο πρωτοχρονιάτικο αντέτι στα συγγενικά και φιλικά σπίτια...»

Πηγή: <https://mikrasiatwn.wordpress.com>

ΜΝΗΜΕΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΧΑΜΕΝΕΣ ΠΑΤΡΙΔΕΣ

Ήτανε παραμονή των Φωτών

Ήτανε παραμονή των Φωτών- ξέρεις πως είναι η καρδιά μου σε τέτοιαις επίσημαις ημέραις. Ενθυμήθηκα τον μακαρίτη τον πατέρα σου. Κ' ενθυμήθηκα, πως μια τέτοια παραμονή, σαν είδες του κόσμου τα παιδιά που κρατούσαν ταις σουρβιαίς και σούρβιζαν τους ανθρώπους μεσ' στον δρόμο, πήρες και συ μια σκούπα και άρχησες να χτυπάς τον πατέρα σου πα' στην ράχη και να τον σουρβίζης: "Σούρβα, σούρβα! γερό κορμί, γερό σταυρί, όλο γειά και δύναμι, και του χρόν' γεροί!" Έτσι μικρό που ήσουνε, ήξευρες τα λόγια. Και το χάρηκεν ο μακαρίτης, και σε πήρε στην αγκαλιά του και σε φίλησε:

-Έχε την ευχή μου, και να μου τρανέψης!

-Και σ' έδωκε μια πεντάρα, και μ' εκούνησε με το δάχτυλο και με είπε.

-Αυτό το παιδί, γυναίκα, θα γένη!

-Που το ήξευρε, πως ύστερ' από τρεις μήνες θε να σ' αφήν' ορφανό!

Και που το ήξευρε, πως οι παραμοναίς των Φωτών θε νάρχουνταν και θα περνούσαν και συ θα κακοπάθιαζες στην ξενητεία κι εγώ θε νάκλαιγα μονάχη!

Απόσπασμα από το βιβλίο του Γεωργίου Βιζυηνού «Ποίος ήτον ο φονεύς του αδελφού μου» σελ. 62

ΔΙΑΒΑΖΟΝΤΑΣ ΤΑ ΑΣΤΡΑ

Ένα παιδί μετράει τ'άστρα – Μενέλαος Λουντέμης

Ωσπου να κλείσει κείνη η χρονιά, είχε καταπνεί κι άλλα καμιά δεκαριά βιβλία. Τότε πήρε να γίνεται λόγος για κείνο το παραπαίδι, σ' όλα τα σπίτια. Το 'μαθε κι ο δάσκαλος, και μια μέρα του παράγγειλε να πάει να τον δει. Βάζει, λοιπόν, ένα παστρικό πουκάμισο και πάει.

-Α, έλα δω... του κάνει ο δάσκαλος. Εσύ είσαι που λες τα παραμύθια;

-Δε φταίω γω... έκανε το παιδί.

-Και ποιος σου είπε ότι φταις; Καλά καμωμένα είν' αυτά πού κάνεις. Μα γιατί δεν έρχεσαι να σε γράψουμε να μάθεις και γράμματα του σκολειού; Έ; Δεν τ' αγαπάς;

Γράμματα του σκολειού! Αν τ' αγαπούσε! Μα υπήρχαν πιο γλυκά γράμματα! Πώς όμως να τα μάθει; Αυτός μάθαινε γράμματα του ποδαριού, γράμματα τής τρεχάλας, μιαν αράδα εδώ και μιαν εκεί. Μαζί με τα δαμάλια. Να βοσκάν εκείνα γρασίδι κι αυτός βιβλίο. Αν τ' αγαπούσε λέει! Τι λόγια είν' αυτά που λες, κυρ δάσκαλε! Μα πόσα κομμάτια θα γίνει ένα τόσο δα ανθρωπάκι; Βλέπεις, τα σκολειά σ' αυτόν τον κόσμο είναι όλα σκολειά της μέρας. Ανοίγουνε τις πόρτες τους μαζί με τα μαντριά. Πού να πάει; Εδώ ή εκεί;

Πάει λοιπόν με το κοπάδι. Και παίρνει λίγο χρήμα, που είναι πηχτός ιδρός. Το μαζεύει λίγο λίγο, όπως το μερμηγκάκι το σπόρο. Έχει κάτι σχέδια... Σκοπεύει, σα θα μαζέψει κάμποσα, να πάει στο δάσκαλο και να του πει: «Να, πάρε, και δος μου γράμματα, γράμματα καλά όμως, του σκολειού...». Έχει την ελπίδα ότι έτσι δε θα τον διώξουν. Έχει ακουστά για τους δασκάλους ότι είναι καταδεχτικοί άνθρωποι και δε θα τον αποπάρουνε.

Και, τώρα, να, ο δάσκαλος ήρθε μοναχός του. Η καλή του τύχη τον έφερε μπροστά του. Και τι;... Δάσκαλος αληθινός, με γυαλιά! Και τον καλάει και στο σπίτι του. Ωρα ήταν λοιπόν. Πιάνει κι αυτός το σακάκι του και το κουνάει.

Τ' είν' αυτό; Ρωτά ο δάσκαλος. -Χρήματα.

-Πού τα 'βρες; -Τα κέρδισα.

-Και γιατί τα κουνάς;

-Είναι για γράμματα. Μα δεν είναι πολλά. Άμα τα κάνω μπόλικα, θα τα φέρω εδώ να μου μάθεις. Μπορεί να γίνει αυτό, κυρ δάσκαλε;

-Αν μπορεί;...

Ο δάσκαλος έβαλε τη γροθιά του στο μάτι για να διώξει ένα σκουπίδι. Ύστερα κοίταξε το παιδί βαθιά στα μάτια.

-Λοιπόν... πήγε να του πει.

Η φωνή του ήταν κάπως αλλιώςτικη, έτσι λιγάκι σα βραχνή.

-Άστα... Άστα εκεί, είπε, και πήγαινε... Αύριο, που θα παχνίσεις τα δαμάλια σου, έλα... του λέει.

-Να πάρω πλακοκόντυλο, δάσκαλε; Να πάρω χαρτιά, μολύβια;

-Όχι, όχι, καλό μου παιδί... πώς είναι τ' όνομά σου;

-Μέλιος.

-Όχι, Μέλιο.

Και πάλι ήταν αλλαγμένη ή φωνή του, πιο πολύ αλλαγμένη και πιο βραχνή.

Το παιδί στάθηκε λίγο. Ύστερα άδειασε την τσέπη του στο τραπέζι κι έφυγε. Ο δάσκαλος ούτε γύρισε να το δει. Αφανίστηκε να κοιτά έξω απ' το παράθυρο, σα να ξεφύτρωσε ξαφνικά εκεί έξω κάνας καινούριος κόσμος και πάσκιζε να τον μάθει.

Απ' τ' άλλο βράδυ άρχισε να πηγαίνει. Σα συγύριζε τα βόδια και τα πότιζε και τα πάχνιζε, έχυne στο κεφάλι του ένα μαστραπά νερό, σφουγγιζότανε, έχωνε στον κόρφο του τα χαρτιά του, και κλεφτά κλεφτά τρύπωνε στο σπίτι του δάσκαλου. Τα 'χανε συμφωνήσει οι δυο τους, να μη μαθευτεί το μυστικό τους πουθενά.

Απόσπασμα από το βιβλίο του Μενέλαου Λουντέμη « Ένα παιδί μετράει τ'άστρα» σελ. 12-14, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1999

ΤΟΠΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Ένας δρόμος... μία προσωπικότητα

Ένας δρόμος ... μια ιστορία

Περιδιαβαίνοντας την πόλη μας, τη Γαστούνη και παρατηρώντας τις πινακίδες των οδών της, πολλές φορές έχουμε αναρωτηθεί, γιατί άραγε ο δρόμος να έχει αυτή την ονομασία.

Οι ονομασίες των οδών δεν είναι τυχαίες. Επιλέχθηκαν για να μας θυμίζουν μια ιστορία, έναν τόπο, ένα γεγονός, ένα σπουδαίο άνθρωπο.

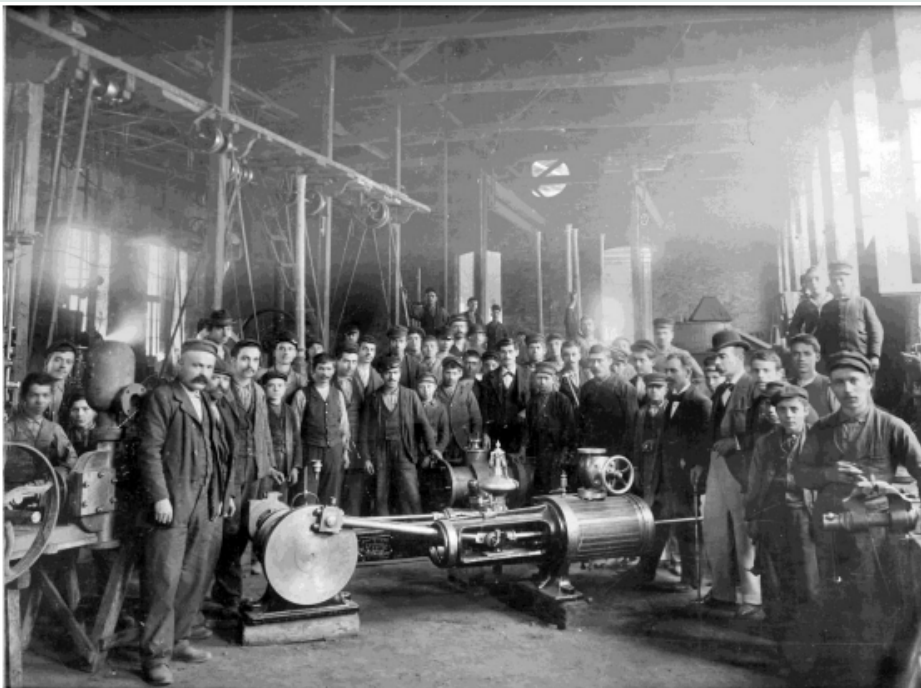
Ευκαιρία λοιπόν να μάθουμε το μυστικό της ονομασίας των δρόμων.

ΟΔΟΣ ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ

Είναι στα ανατολικά, κάθετη της Αρχαίας Ήλιδας, προς τιμήν της άλλοτε αρχοντικής οικογένειας Σπηλιόπουλου από το Σοπωτό Καλαβρύτων, που διέμενε εκεί και διακρίθηκε στο εμπόριο.

Τις πρώτες δεκαετίες του νεοσύστατου ελληνικού κράτους η οικογένεια Σπηλιόπουλου ξεκίνησε την επιχειρηματική τους δραστηριότητα στο χώρο του εμπορίου της μαύρης σταφίδας. Η Γαστούνη όμως είναι γνωστή για τη γλυκόριζα που φυτρώνει στους αγρούς της και είναι εξαιρετικής ποιότητας, γεγονός που από νωρίς τράβηξε το ενδιαφέρον επενδυτών. Σύντομα, η οικογένεια λοιπόν διέκρινε ότι το εμπόριο γλυκόριζας παρουσίαζε μεγάλη δυνατότητα ανάπτυξης και ίδρυσαν ετερόρρυθμη εταιρεία μαζί με τον Π. Βουρλούμη, τον μετέπειτα Υπουργό Εθνικής Οικονομίας της κυβέρνησης Βενιζέλου. Η εταιρεία είχε την επωνυμία «Σ. Σπηλιόπουλος και ΣΙΑ».

Ίδρυσαν Ατμοκίνητο Εργοστάσιο Γλυκόριζας το 1898. Τα μηχανήματα αγοράστηκαν από τον Πειραιά και το κτίριο ήταν κατασκευασμένο από πέτρα σύμφωνα με την αρχιτεκτονική της εποχής. Τα προϊόντα μεταφέρονταν μέσω Πάτρας για να πουληθούν στην Ιταλία, Μασσαλία, Αγγλία και ΗΠΑ. Το εργοστάσιο εκβιομηχάνισης γλυκόριζας του Σπηλιόπουλου λειτούργησε με επιτυχία 3-4 χρόνια, γιατί δεν μπόρεσε να αποφύγει τον ιταλικό ανταγωνισμό. Η οικογένεια Σπηλιόπουλου εδραιώθηκε ως τυπικό παράδειγμα ανερχόμενης αστικής οικογένειας και ήταν πρότυπο για την τοπική αγροτική κοινωνία της Γαστούνης. Διακρίθηκε και για τη φιλανθρωπία της στην κατοχή.

ΤΟΠΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Ένας δρόμος... μία προσωπικότητα

ΟΔΟΣ ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ ΑΓΓΕΛΟΥ

Η οδός Χριστόφορου Άγγελου αρχίζει από το κτίριο του ΟΤΕ και κατευθύνεται βόρεια. Τιμά το Γαστουναίο δάσκαλο της Ελληνικής στην Οξφόρδη το 16^ο αιώνα, Χριστόφορο Άγγελο (1575-1638).

Από επιστολή που δημοσιεύει ο ίδιος στο τέλος της ανατύπωσης του *Πόνησις*, στα 1620, γεννήθηκε στη Γαστούνη της Πελοποννήσου. Σπουδασε στην Αγγλία. Ο Άγγελος δεν ήταν ο μοναδικός Έλληνας μετανάστης, ήταν ο πρώτος όμως στην Οξφόρδη όπου είχε καταφέρει να γίνει αρκετά δημοφιλής.

Το συγγραφικό έργο του Χριστόφορου Άγγελου, το οποίο μάλιστα κατόρθωσε να λάβει μία σπουδαία θέση στα αγγλικά γράμματα, μπορεί να θεωρηθεί ως το μέσο για την πρώτη φιλολογική επαφή των βρετανικών πανεπιστημίων με τη νεοελληνική πραγματικότητα της περιόδου. Τα βιβλία του μεταφράστηκαν σε πολλές γλώσσες. Σε αυτά αφηγείται με τραγικό τρόπο τα δεινοπαθήματα των Ελλήνων συνεισφέροντας στη δημιουργία φιλελληνικού κλίματος στην Ευρώπη.

ΤΟ ΠΟΙΗΜΑ ΤΟΥ ΜΗΝΑ

«Το κοριτσάκι με τα σπέρτα», «Ιανουάριος»

Το κοριτσάκι με τα σπέρτα

*Απόγευμα πρωτοχρονιάς
ψυχή στους δρόμους.
Μονάχα κάτι γκρίζο παλαιό
καινούργιου χρόνου.*

*Τρέμουν από το κρύο
τα σταυροδρόμια και οι γωνίες
σφίγγονται κολλάνε να ζεσταθούν
επάνω σε αλλότριας πατρίδας
πλανόδιους ανθοπώλες*

*μποκέτα φασκιωμένα
με αγριωπό χαρτί
και η φτηνή ποιότητα
με τρύπες διανθισμένη γύρω γύρω
από αυτοδίδακτο ψαλίδι καμωμένες*

*όπως κι εμείς όταν παιδιά
για σχέδια πεινασμένα
σ' εφημερίδα διπλωμένη ομοιόμορφα
μικρά τετραγωνάκια ψαλιδίζαμε
κι όπως ξεδιπλώνοταν το χαρτί
τι χαρούμενα τι αλλεπάλληλα, τι συμμετρικά
παραθυράκια διάπλατα μάς άνοιγε το μέλλον.*

*Απόγευμα πρωτοχρονιάς
ψυχή στους δρόμους
μόνο κλειστά μεγάλα γκρίζα παράθυρα
κι ένα φτωχό χιονόνερο που ζητιανεύει χιόνι.*

Κική Δημουλά – Το κοριτσάκι με τα σπέρτα
Από τη συλλογή "Μεταφερθήκαμε παραπλεύρως" (2007)

«Ιανουάριος»

*Ένας καινούργιος χρόνος. Τι μας περιμένει; Τι θα μας φέρει; Όνειρα, φιλοδοξίες, έρωτες,
αινίγματα.*

Κι ω φτωχά ημερολόγια που ύστερα από τόσες γιορτές τελειώνετε τις μέρες σας μέσα σ' ένα ρείθρο.

Τάσος Λειβαδίτης- (Από τη συλλογή «Τα Χειρόγραφα του φθινοπώρου»)